

ЩОБ ДЕНЬ НЕ ЗАЧАХ!

«Михайло Кравчук — математик широкого масштабу. Його ім'я добре відоме у світовій математичній науці. Світ не знав лише, що він українець...» (Євген Сенета, професор математики з Австралії).

Слава, визнання — і забуття. Світова велич — жорна сталінських репресій. Світла мрія — і жорстока відплата. Система не любила талантів. Система нищила найкращих. Простежмо це на одній долі, долі Михайла Кравчука.

Народився Михайло Кравчук 27 вересня 1892 року в селі Човниці на Волині в сім'ї землеміра. Батько, син селянина-шевця (ще одна цікава деталь), зміг все-таки закінчити Петровсько-Розумовську академію. Початкову освіту малий Михайлик здобув удома. 1901 року батьки переїзять до Луцька, багатого на історичні події міста над річкою Стиром. Тут лише «Просвіта» мала 134 філії, була приватна українська гімназія, діяло товариство імені Петра Могили. Гімназію Михайло закінчив 1910 року із золотою медаллю. Вже тоді він найбільше любив математику і в нього визрівала думка присвятити себе цій найдавнішій науці на Землі.

1910 року Михайло Кравчук вступає на фізико-математичний факультет Університету Святого Володимира. Закінчив Михайло університет 1914 року з дипломом 1-го ступеня.

На зиму 1915-1916 року у зв'язку з евакуацією університету Михайло Кравчук переїздить до Москви, щоб ознайомитися з інтересами московської школи математиків. Успішно склавши магістерські іспити у вересні 1917 року, він одержав звання приват-доцента.

Молодого, сповненого енергії, жадоби знань вченого захоплює піднесений революційний 1917-й рік з пориваннями національно-культурного відродження його України. Його позиція в цей час була надто активною. Він працює як науковець: викладає математику в українських гімназіях Києва, в Українському народному університеті, стає членом Українського наукового товариства у Києві, працівником новоствореної Української Академії наук, членом комісії з математичної термінології при Інституті української наукової мови УАН, перекладає українською мовою відомий підручник з геометрії Кисельова, згодом разом з академіком Федором Калиновичем він уклав третю частину українського математичного словника.

У 1919-21 роках Михайло Кравчук виїздить на село, стає викладачем і директором школи у селі Саварці на Київщині. Саме тут він зустрів і підтримав 10-річного хлопця Архипа Люльку — майбутнього творця авіаційних двигунів, першого в світі двоконтурного турбореактивного двигуна. А ще треба згадати, що Михайло Кравчук читав лекції у Київському політехнічному інституті майбутньому генеральному конструкторові космічних кораблів Сергієві Корольову.

У 1924 році Михайло Кравчук блискуче захищає докторську дисертацію на тему «Про квадратичні форми та лінійні перетворення». У 1925 році йому присвоєно звання професора. Його запрошують на наукову працю Асоціація американських математиків. Восени 1928 року Кравчук їде на Міжнародний конгрес математиків в Італію, де записується з такими видатними математиками того часу, як Гільберт, Адамар, Леві-Чевіта та іншими. 1929 року Михайла Кравчука висувають у дійсні члени Всеукраїнської Академії наук і 29 червня його було обрано одностайно. Разом з ним академіками ВУАН стали Дмитро Яворницький, Павло Тичина, Степан Рудницький, Євген Патон та багато інших відомих згодом діячів науки та культури в Україні. Цього ж року виходить його монографія «Алгебраїчні студії над аналітичними функціями».

Михайло Пилипович Кравчук — видатний український математик, академік АН УРСР з 1929 р. Професор, вчитель Архипа Люльки — конструктора реактивних авіадвигунів та Сергія Корольова — конструктора радянських космічних кораблів....

Методи М. Кравчука використані в США, Японії та інших країнах при моделюванні кібернетичної техніки. Наукові праці М. Кравчука широко використовували американські автори першого у світі комп'ютера.

Міжнародні зв'язки, ці успіхи Кравчука, його знання чужих мов і листування з математиками всього світу були пізніше інкриміновані йому як звинувачення у шпигунстві, у зраді інтересів держави, як не дивно. А вже 1929 року почалися перші арешти, а наступного 1930 року відбулися гучні відкриті судові процеси над учасниками т. зв. «Спілки визволення України» — міфічної «контрреволюційної української буржуазно-націоналістичної підпільної організації». Серед арештованих цього часу було багато знайомих Михайла Кравчука, тих людей, з якими він мав наукові товариські зв'язки.

Вже в 1937 році Михайлові Кравчукові влаштовують ганебні псевдосудилища у стінах інституту математики, політехнічного інституту, університету. Його звинувачують у буржуазному націоналізмі, шпигунстві, у тому, що він начебто листується з польськими запродавцями, є членом НТШ у Львові, та й взагалі, — знає багато мов. 21 лютого 1938 року Михайла Кравчука було заарештовано.

Три роки каторжної праці остаточно виснажили Михайла Кравчука. 9 березня 1942 року він помер на Колімі й навіки залишився у колімиській мерзлоті, поряд з тисячами знаних і незнаних, закатованих і убитих, українців і неукраїнців.

І тільки 28 травня 1956 року Есфір Йосипівна Кравчук, дружина Михайла Кравчука, одержала довідку про реабілітацію чоловіка, в якій йшлося: «Приговор Военной Коллегии Верховного суда СССР от 23 сентября 1938 года по делу Кравчука Михайла Филипповича отменить, а дело о нем прекратить за отсутствием состава преступления».

Ось і все, жодного слова жалю, ані тіні печалі, ані натяку, що хтось шукатиме винних за загублене велике життя.

Така сувора правда. І сьогодні необхідно було б видати праці Михайла Кравчука, ввести іменну його премію в Національній Академії наук, — адже це ім'я з повним правом стоїть у когорті найвидатніших математиків ХХ-го століття.

(За матеріалами Інтернет-видань)

Але, на жаль, наступають трагічні для української культури й науки роки. Ці

Місту Запоріжжя - 1060 років!?

(нова концепція визначення віку міста Запоріжжя)

Пропонуємо читачеві уривки зі статті Юрія Вілінова, краєзнавця, автора книг «Хортиця – острів у філіграні епох і шляхів», «На шляхах від порогів до синіх морів», багатьох повістей і оповідань, численних публікацій у пресі...

«Роком заснування Запоріжжя вважається 1770-й; саме тоді імператрицею Катериною II був підписаний указ про спорудження нової Дніпровської лінії укріплень, а 17 (28) серпня 1770 року розпочалися земляні роботи зі спорудження Олександрівської фортеці.

До недавніх часів таке трактування початку історії міста вважалася єдиною – на те були відповідні ідеологічні установки. Хоча вже було відомо про те, що до спорудження фортеці на території сучасного міста існували козацькі «городки», і найперший з них – замок, побудований у середині XVI ст. на Малій Хортиці князем Дмитром Вишневецьким.

А ще раніше, XI-XV століттях у плавневій частині Хортиці існувало протоміське поселення – літописне Протолче (Протолче, вторований брід через Дніпро). Саме з ним пов'язана перша згадка про Хортицю в «Повісті временних літ» у 1103 р.

Згадаймо: в історичній практиці роком заснування міста вважається дата першої згадки про нього в письмових джерелах. Хрестоматійний приклад – Москва, вперше згадана у літописі під 1147 роком.

У вітчизняній історії міста, досить часто перейменовували. Так, Біла Церква за часів Київської Русі іменувалася Юрьевом. Під час монголо-татарської навали місто було повністю знищене, від нього залишилася єдина біла церква. І коли через великий відрізок часу місто було знову заселене, жителі встигли забути його першородну назву. Тим не менш, вік Білої Церкви відлічується з 1032.

У 1906-му році відзначалося сторіччя Олександрівська. Але витoki Запоріжжя слід шукати в далекому минулому, коли

Володимиръ же, цѣловавъ брата своего, поиде Переславаю, а Святополкъ по немъ и Давыдъ Святъславичъ, и Мѣстиславъ, и Игоревъ унукъ, Вячеславъ Ярополчичъ, Ярополкъ Володимиричъ. И поидоша на конихъ и в лодяхъ, и приидоша ниже порогъ, и сташа въ Протолчехъ и в Хортичимъ островѣ.

не було ще ні указів Російської імперії, ні постанов Верховної Ради УРСР, які переводять село чи містечко (мовою «совка» – «селище міського типу» смт) у ранг міста. Тим часом, Запоріжжя з часів Протолче ніколи не було селом. Тут чітко простежуються такі ознаки міста, як заняття його населення ремеслом (з безодні століть і до нашого часу – доменний процес) і торгівлею. Поки що не знайдені укріплення Протолчого. Хоча, зауважимо, поселенню на острові, серед озер і проток, вони не були так вже необхідні. Наступні етапи міста мали укріплення і виконували оборонну функцію.

Нагадаємо загальні етапи історії Запоріжжя в світлі нашої концепції. Серед степів півдня Східної Європи виділяємо район, до якого входять Дніпровські пороги, Дніпровські плавні (Великий Луг Січі Запорізької, в античні часи – Гілея) і між ними, як природний центр району, – острів Хортиця. У цьому анклаві по'єдналися степові народи, за даними археологічних досліджень, існує протослов'янське і слов'янське населення. Вперше даний район докладно описаний у трактаті візантійського імператора середини X століття Костянтина Багрянородного «Про управління імперією». Там згадується культовий слов'янський центр біля величезного дуба на острові Хортиця.

Культурний шар поселення у Протолчого броду виникає в V-VI століттях, з кінця X століття – є стабільним. У письмових джерелах Протолче вперше згадується в 1103 році у відомій статті «Повісті временних літ» про похід руських князів під проводом Святополка Ізяславовича на половців: «...І рушили вони на коніх і в лодях, і приідоша нижче поріг. і сташа в Протолчех і в Хортичем острові...».

За часів Київської Русі Протолче являло собою торговельно-промислове і військове поселення русів на перехресті торгових шляхів на віддалі від основної слов'янської території. Культурний шар простежується до XV століття. Оскільки дослідження триває, можливо, будуть знайдені ще сліди укріплень, а також культурний шар XV-XVI століть.

Таким чином, виходячи з того, що функції міста зберегли спадкоємність з часів Русі, ми можемо вважати датою заснування Запоріжжя 1103 рік, і в нашому розпорядженні час до 2013 року (ред.), щоб затвердити концепцію до святкування його 910-ї (ред.) річниці.

Юрій Вілінов».

До свята нашого міста!

Міст через Дніпро біля Вовчого Горла. Це місце колишньої Країрійської (Кічкаської) переправи.

Ще один крок на шляху до студентських лав

На початку вересня студенти-першокурсники факультету енергетики та енергозбереження відвідали санаторій-профілакторій ЗДІА, який знаходиться на острові Хортиця.

Ця поїздка стала одним з перших кроків для ще невпевнених у собі першокурсників на шляху до усвідомлення всіх переваг студентського життя. Баскетбол, футбол, настільний теніс, волейбол... Кожен міг проявити себе в безлічі спортивних (і не тільки) заходів, а найголовніше – все це робилося пліч-о-пліч з майбутніми товаришами по alma mater.

Компанійський азарт горів в очах кожного з присутніх. Квест, організований для першокурсників, роздував запал дружнього суперництва і ще більше зблизив, поки ще мало-знайомих людей, які все ближче і ближче підходили до тієї цільової точці, яка називається справжньою дружбою. Нікого, насправді, не хвилювало, хто стане переможцем, адже головна перемога вже була в кишені – ми стали дружним згуртованим колективом. І навіть коли були оголошені лідери змагань, групи-суперники без фальші, щиро аплодували і раділи перемозі своїх товаришів по факультету.

У той день кожен, крім позитивних емоцій, отримав приємні подарунки від організаторів, а це ще більше підняло настрій учасників заходу. У кожного з нас залишаться чудові спогади про цей щасливий день.

Втомлені після спортивних змагань, веселі після азартного Квесту, повні приємними враженнями, ми розходилися додому. І кожен розумів, що цей день відкладеться в пам'яті на все життя.

Від імені всіх першокурсників ви-словлюємо особливу подяку Аллі Анатоліївні Кузьменко за те, що приділила нам багато уваги, була нашою дороговказною зіркою, нашим екскурсоводом під час усього походу.

Дмитро ВЛАСОВ,
Катерина ЄРЕМЕНКО,
ТЕ-12